

दीर्घकवना व्याख्या २ क

॥ श्रीः ॥ छंदोमयुः

॥ शब्दरूपावलिः प्रारभ्यते ॥

रामो हरिः करी भूभृद्भानुः कर्ता च चन्द्रमाः ।
तस्थिवान्भगवानात्मा दशैते पुंसि नायकाः ॥ १ ॥

रमा रुचिर्नदी धेनुर्वाग्धीः सरिदनन्तरम् ।
क्षुत्प्रावृट् च शरच्चैव दशैताः स्त्रीषु नायिकाः ॥ २ ॥

ज्ञानं दधि पयो वर्म धनुर्वारि जगत्तथा ।
मधु नाम मनोहारि दशैतानि नपुंसके ॥ ३ ॥

स सा तद्यश्च या यच्च कः का किं त्वमहं त्वयम् ।
इयं चेदं चैष चैषा चैतच्चासावसावदः ॥ ४ ॥

पिता माता स्वसा गौर्नौःस्रग्भू राजा पतिः सखा ।
हाहा गोपाः पपीहूहूश्चमूः स्त्री कति दिक् प्रधीः ॥ ५ ॥

सुलूर्यवक्रीश्चानङ्गान्पंथा ज्यायान्महान्स्वभूः ।
सर्वः सर्वा च सर्वं च द्वित्र्यादिश्च गणस्तथा ॥ ६ ॥

१. अकारांतः पुँल्लिंगः राम-शब्दः ।

एकवचनम्।	द्विवचनम्।	बहुवचनम्।	विभक्तिः।
रामः	रामौ	रामाः ।	प्रथमा।
रामं	रामौ	रामान् ।	द्वितीया।
रामेण	रामाभ्यां	रामैः ।	तृतीया।
रामाय	रामाभ्यां	रामेभ्यः।	चतुर्थी।
रामात्	रामाभ्यां	रामेभ्यः ।	पंचमी।
रामस्य	रामयोः	रामाणां ।	षष्ठी।
रामे	रामयोः	रामेषु ।	सप्तमी।
हे राम	हे रामौ	हे रामाः ।	सम्बोधनम्।
एवं देव-कृष्ण-मुकुन्दादयोऽकारांताः पुँल्लिंगाः ।			

२. इकारांतः पुँल्लिंगः हरि-शब्दः ।

हरिः	हरी	हरयः ।	प्र०।
हरिम्	हरी	हरीन् ।	द्वि०।
हरिणा	हरिभ्यां	हरिभिः ।	तृ०।
हरये	हरिभ्यां	हरिभ्यः ।	च०।
हरेः	हरिभ्यां	हरिभ्यः ।	प०।
हरेः	हर्योः	हरीणां ।	ष०।
हरौ	हर्योः	हरिषु ।	स०।
हे हरे	हे हरी	हे हरयः ।	सम्बो०।

एवं भूपति-रवि-यति-अतिसखी इत्यादयः इकारांताः पुँल्लिंगाः ।

३. इन्ततः पुँल्लिङ्गः करिन्-शब्दः ।

करी	करिणौ	करिणः ।	प्र०।
करिणं	करिणौ	करिणः ।	द्वि०।
करिणा	करिभ्यां	करिभिः ।	तृ०।
करिणे	करिभ्यां	करिभ्यः ।	च०।
करिणः	करिभ्यां	करिभ्यः ।	पं०।
करिणः	करिणोः	करिणां ।	ष०।
करिणि	करिणोः	करिषु ।	स०।
हे करिन्	हे करिणौ	हे करिणः ।	सम्बो०।

एवं हस्तिन्-दंडिन्-शृङ्गिन् इत्यादयः ।

४. तकारांतः पुँल्लिङ्गः भूभृत्-शब्दः ।

भूभृत्	भूभृतौ	भूभृतः ।	प्र०।
भूभृतं	भूभृतौ	भूभृतः ।	द्वि०।
भूभृता	भूभृद्भ्यां	भूभृद्भिः ।	तृ०।
भूभृते	भूभृद्भ्यां	भूभृद्भ्यः ।	च०।
भूभृतः	भूभृद्भ्यां	भूभृद्भ्यः ।	पं०।
भूभृतः	भूभृतोः	भूभृतां ।	ष०।
भूभृति	भूभृतोः	भूभृत्सु ।	स०।
हे भूभृत्	हे भूभृतौ	हे भूभृतः ।	सम्बो०।

एवं मरुत्-हरित् इत्यादयः ।

५. उकारांतः पुँल्लिंगः भानु-शब्दः ।

भानुः	भानू	भानवः ।	प्र० ।
भानुं	भानू	भानून् ।	द्वि० ।
भानुना	भानुभ्यां	भानुभिः ।	तृ० ।
भानवे	भानुभ्यां	भानुभ्यः ।	च० ।
भानोः	भानुभ्यां	भानुभ्यः ।	पं० ।
भानोः	भान्वोः	भानूनां ।	ष० ।
भानौ	भान्वोः	भानुषु ।	स० ।
हे भानो	हे भानू	हे भानवः ।	सम्बो० ।

एवं शंभु-विष्णु-सूनु इत्यादयः उकारांताः पुँल्लिंगाः ।

६. ऋकारांतः पुँल्लिंगः कर्तृ-शब्दः ।

कर्ता	कर्तारौ	कर्तारः ।	प्र० ।
कर्तारं	कर्तारौ	कर्तृन् ।	द्वि० ।
कर्त्रा	कर्तृभ्यां	कर्तृभिः ।	तृ० ।
कर्त्रे	कर्तृभ्यां	कर्तृभ्यः ।	च० ।
कर्तुः	कर्तृभ्यां	कर्तृभ्यः ।	पं० ।
कर्तुः	कर्त्रोः	कर्तृणां ।	ष० ।
कर्तरि	कर्त्रोः	कर्तृषु ।	स० ।
हे कर्तः	हे कर्तारौ	हे कर्तारः ।	सम्बो० ।

एवं भ्रातृ-नेतृ-नष्टृ-शास्त्र इत्यादयः ऋकारांताः पुँल्लिंगाः ।

७. सकारांतः पुँल्लिंगः चन्द्रमस्-शब्दः ।

चंद्रमाः	चंद्रमसौ	चंद्रमसः ।	प्र०।
चंद्रमसं	चंद्रमसौ	चंद्रमसः ।	द्वि०।
चंद्रमसा	चंद्रमोभ्यां	चंद्रमोभिः ।	तृ०।
चंद्रमसे	चंद्रमोभ्यां	चंद्रमोभ्यः ।	च०।
चंद्रमसः	चंद्रमोभ्यां	चंद्रमोभ्यः ।	पं०।
चंद्रमसः	चंद्रमसोः	चंद्रमसां ।	ष०।
चंद्रमसि	चंद्रमसोः	चंद्रमसु ।	स०।
हे चंद्रमः	हे चंद्रमसौ	हे चंद्रमसः ।	सम्बो०।

एवं वेधस्-सुमनस्-दुर्मनस् इत्यादयः ।

८. वस्वन्तः पुँल्लिंगः तस्थिवस्-शब्दः ।

तस्थिवान्	तस्थिवांसौ	तस्थिवांसः ।	प्र०।
तस्थिवांसं	तस्थिवांसौ	तस्थुषः ।	द्वि०।
तस्थुषा	तस्थिवद्भ्यां	तस्थिवद्भिः ।	तृ०।
तस्थुषे	तस्थिवद्भ्यां	तस्थिवद्भ्यः ।	च०।
तस्थुषः	तस्थिवद्भ्यां	तस्थिवद्भ्यः ।	पं०।
तस्थुषः	तस्थुषोः	तस्थुषां ।	ष०।
तस्थुषि	तस्थुषोः	तस्थिवत्सु ।	स०।
हे तस्थिवन्	हे तस्थिवांसौ	हे तस्थिवांसः ।	सम्बो०।

एवं सेदिवस्-जग्मिवस् इत्यादयः ।

९. वत्त्वंतः पुँल्लिङ्गः भगवत्-शब्दः ।

भगवान्	भगवंतौ	भगवंतः ।	प्र०।
भगवंते	भगवंतौ	भगवतः ।	द्वि०।
भगवता	भगवद्भ्यां	भगवद्भिः ।	तृ०।
भगवत्ते	भगवद्भ्यां	भगवद्भ्यः ।	च०।
भगवतः	भगवद्भ्यां	भगवद्भ्यः ।	पं०।
भगवतः	भगवतोः	भगवतां ।	ष०।
भगवति	भगवतोः	भगवत्सु ।	स०।
हे भगवन्	हे भगवंतौ	हे भगवंतः ।	सम्बो०।

एवं भवत्-बुद्धिमत्-श्रुतिमत् इत्यादयः ।

१०. नांतः पुँल्लिङ्गः आत्मन्-शब्दः ।

आत्मा	आत्मानौ	आत्मानः ।	प्र०।
आत्मानं	आत्मानौ	आत्मनः ।	द्वि०।
आत्मना	आत्मभ्यां	आत्मभिः ।	तृ०।
आत्मने	आत्मभ्यां	आत्मभ्यः ।	च०।
आत्मनः	आत्मभ्यां	आत्मभ्यः ।	पं०।
आत्मनः	आत्मनोः	आत्मनां ।	ष०।
आत्मनि	आत्मनोः	आत्मसु ।	स०।
हे आत्मन्	हे आत्मानौ	हे आत्मानः ।	सम्बो०।

एवं ब्रह्मन्-यज्वन्-सुशर्मन्-कृष्णवर्त्मन् इत्यादयः ।

१. आवन्तः स्त्रीलिंगः रमा-शब्दः ।

रमा	रमे	रमाः ।	प्र०।
रमां	रमे	रमाः ।	द्वि०।
रमया	रमाभ्यां	रमाभिः ।	तृ०।
रमायै	रमाभ्यां	रमाभ्यः ।	च०।
रमायाः	रमाभ्यां	रमाभ्यः ।	पं०।
रमायाः	रमयोः	रमाणां ।	ष०।
रमायां	रमयोः	रमासु ।	स०।
हे रमे	हे रमे	हे रमाः ।	सम्बो०।

एवं गंगा-लज्जा-विद्यादयः आवन्ताः स्त्रीलिंगाः ।

२. इकारांतः स्त्रीलिंगः रुचि-शब्दः ।

रुचिः	रुची	रुचयः ।	प्र०।
रुचिम्	रुची	रुचीः ।	द्वि०।
रुच्या	रुचिभ्यां	रुचिभिः ।	तृ०।
रुच्यै, रुचये	रुचिभ्यां	रुचिभ्यः ।	च०।
रुच्याः, रुचेः	रुचिभ्यां	रुचिभ्यः ।	पं०।
रुच्याः, रुचेः	रुच्योः	रुचीनां ।	ष०।
रुच्यां, रुचौ	रुच्योः	रुचिषु ।	स०।
हे रुचे	हे रुची	हे रुचयः ।	सम्बो०।

एवं स्तुति-मति-बुद्धि इत्यादयः इकारांताः स्त्रीलिंगाः ।

३. ईकारांतः स्त्रीलिंगः नदीसंज्ञको नदी-शब्दः ।

नदी	नद्यौ	नद्यः ।	प्र० ।
नदीम्	नद्यौ	नदीः ।	द्वि० ।
नद्या	नदीभ्यां	नदीभिः ।	तृ० ।
नद्यै	नदीभ्यां	नदीभ्यः ।	च० ।
नद्याः	नदीभ्यां	नदीभ्यः ।	पं० ।
नद्याः	नद्योः	नदीनां ।	ष० ।
नद्यां	नद्योः	नदीषु ।	स० ।
हे नदि	हे नद्यौ	हे नद्यः ।	सम्बो० ।

एवं पृथ्वी-कुमारी गौर्यादयः ईकारांत स्त्रीलिंगाः ।
लक्ष्मी-अवी-स्तरी तन्त्री इत्येषां तु प्रथमैकवचनं लक्ष्मीः, अवीः,
स्तरीः, तन्त्रीः इति विसर्गान्तम् । शेषं सर्वनदीशब्दवत् ज्ञेयम् ।

४. उकारांतः स्त्रीलिंगः धेनु-शब्दः ।

धेनुः	धेनू	धेनवः ।	प्र० ।
धेनुं	धेनू	धेनूः ।	द्वि० ।
धेन्वा	धेनुभ्यां	धेनुभिः ।	तृ० ।
धेन्वै, धेनवे	धेनुभ्यां	धेनुभ्यः ।	च० ।
धेन्वाः, धेनोः	धेनुभ्यां	धेनुभ्यः ।	पं० ।
धेन्वाः, धेनोः	धेन्वोः	धेनूनां ।	ष० ।
धेन्वांः, धेनौ	धेन्वोः	धेनुषु ।	स० ।
हे धेनो	हे धेनू	हे धेनवः ।	सम्बो० ।

एवं रज्जु-हनु-तनु इत्यादयः उकारांताः स्त्रीलिंगाः ।

५. चकारांतः स्त्रीलिंगः वाच्-शब्दः ।

वाक्, वाग्	वाचौ	वाचः ।	प्र०।
वाचं	वाचौ	वाचः ।	द्वि०।
वाचा	वाग्भ्यां	वाग्भिः ।	तृ०।
वाचे	वाग्भ्यां	वाग्भ्यः ।	च०।
वाचः	वाग्भ्यां	वाग्भ्यः ।	पं०।
वाचः	वाचोः	वाचां ।	ष०।
वाचि	वाचोः	वाक्षु ।	स०।
हे वाक्, वाग्	हे वाचौ	हे वाचः ।	सम्बो०।

एवं शुच्-पयोमुच् इत्यादयः स्त्रीलिंगाः ।

६. ईकारांतः स्त्रीलिंगः धी-शब्दः ।

धीः	धियौ	धियः ।	प्र०।
धियं	धियौ	धियः ।	द्वि०।
धिया	धीभ्यां	धीभिः ।	तृ०।
धियै, धिये	धीभ्यां	धीभ्यः ।	च०।
धियाः, धियः	धीभ्यां	धीभ्यः ।	पं०।
धियाः, धियः	धियोः	धीनां, धियां ।	ष०।
धियां, धियि	धियोः	धीषु ।	स०।
हे धीः	हे धियौ	हे धियः ।	सम्बो०।

एवं ह्री-श्री-भी वृश्चिकभी इत्यादयः ईकारांताः स्त्रीलिंगाः ।

७. तकारांतः स्त्रीलिंगः सरित्-शब्दः ।

सरित्	सरितौ	सरितः ।	प्र०।
सरितं	सरितौ	सरितः ।	द्वि०।
सरिता	सरिद्भ्यां	सरिद्भिः ।	तृ०।
सरिते	सरिद्भ्यां	सरिद्भ्यः ।	च०।
सरितः	सरिद्भ्यां	सरिद्भ्यः ।	पं०।
सरितः	सरितोः	सरितां ।	ष०।
सरिति	सरितोः	सरित्सु ।	स०।
हे सरित्	हे सरितौ	हे सरितः ।	सम्बो०।

८. धकारांतः स्त्रीलिंगः क्षुध्-शब्दः ।

क्षुत्, क्षुध्	क्षुधौ	क्षुधः ।	प्र०।
क्षुधं	क्षुधौ	क्षुधः ।	द्वि०।
क्षुधा	क्षुद्भ्यां	क्षुद्भिः ।	तृ०।
क्षुधे	क्षुद्भ्यां	क्षुद्भ्यः ।	च०।
क्षुधः	क्षुद्भ्यां	क्षुद्भ्यः ।	पं०।
क्षुधः	क्षुधोः	क्षुधां ।	ष०।
क्षुधि	क्षुधोः	क्षुत्सु ।	स०।
हे क्षुत्, क्षुध्	हे क्षुधौ	हे क्षुधः ।	सम्बो०।

एवं समिध्-युयुध् शब्दौ ।

९. षकारांतः स्त्रीलिंगः प्रावृष्-शब्दः ।

प्रावृट्, प्रावृङ्	प्रावृषौ	प्रावृषः ।	प्र०।
प्रावृषं	प्रावृषौ	प्रावृषः ।	द्वि०।
प्रावृषा	प्रावृङ्भ्यां	प्रावृङ्भिः ।	तृ०।
प्रावृषे	प्रावृङ्भ्यां	प्रावृङ्भ्यः ।	च०।
प्रावृषः	प्रावृङ्भ्यां	प्रावृङ्भ्यः ।	पं०।
प्रावृषः	प्रावृषोः	प्रावृषां ।	ष०।
प्रावृषि	प्रावृषोः	प्रावृट्सु ।	स०।
हे प्रावृट्, प्रावृङ्	हे प्रावृषौ	हे प्रावृषः ।	सम्बो०।

एवं त्विष्-मुष्-रत्नमुष् इत्यादयः ।

१०. दकारांतः स्त्रीलिंगः शरद्-शब्दः ।

शरत्, शरद्	शरदौ	शरदः ।	प्र०।
शरदं	शरदौ	शरदः ।	द्वि०।
शरदा	शरद्भ्यां	शरद्भिः ।	तृ०।
शरदे	शरद्भ्यां	शरद्भ्यः ।	च०।
शरदः	शरद्भ्यां	शरद्भ्यः ।	पं०।
शरदः	शरदोः	शरदां ।	ष०।
शरदि	शरदोः	शरत्सु ।	स०।
हे शरत्, शरद्	हे शरदौ	हे शरदः ।	सम्बो०।

एवं दकारांत पुँल्लिंगः तमोनुद् शब्दः ।

१. अकारांतः नपुंसकलिङ्गः ज्ञान-शब्दः ।

ज्ञानं	ज्ञाने	ज्ञानानि ।	प्र०।
ज्ञानं	ज्ञाने	ज्ञानानि ।	द्वि०।
ज्ञानेन	ज्ञानाभ्यां	ज्ञानैः ।	तृ०।
ज्ञानाय	ज्ञानाभ्यां	ज्ञानेभ्यः ।	च०।
ज्ञानात्	ज्ञानाभ्यां	ज्ञानेभ्यः ।	पं०।
ज्ञानस्य	ज्ञानयोः	ज्ञानानां ।	ष०।
ज्ञाने	ज्ञानयोः	ज्ञानेषु ।	स०।
हे ज्ञान	हे ज्ञाने	हे ज्ञानानि ।	सम्बो०।

एवं गृह-रत्न-मित्र-पात्र-वनादयोऽकारांत नपुंसकाः ।

२. इकारांतः नपुंसकलिङ्गः दधि-शब्दः ।

दधि	दधिनी	दधीनि ।	प्र०।
दधि	दधिनी	दधीनि ।	द्वि०।
दध्ना	दधिभ्यां	दधिभिः ।	तृ०।
दध्ने	दधिभ्यां	दधिभ्यः ।	च०।
दध्नः	दधिभ्यां	दधिभ्यः ।	पं०।
दध्नः	दध्नोः	दध्नां ।	ष०।
दध्नि, दधनि	दध्नोः	दधिषु ।	स०।
हे दधे, दधि	हे दधिनी	हे दधीनि ।	सम्बो०।

एवं अस्थि-सक्थि-अक्षि शब्दाः नपुंसकाः ।

३. सांतः नपुसकलिङ्गः पयस्-शब्दः ।

पयः	पयसी	पयांसि ।	प्र०।
पयः	पयसी	पयांसि ।	द्वि०।
पयसा	पयोभ्यां	पयोभिः ।	तृ०।
पयसे	पयोभ्यां	पयोभ्यः ।	च०।
पयसः	पयोभ्यां	पयोभ्यः ।	पं०।
पयसः	पयसोः	पयसां ।	ष०।
पयसि	पयसोः	पयस्सु ।	स०।
हे पयः	हे पयसी	हे पयांसि ।	सम्बो०।

एवं मनस्-वयस्-वचस् इत्यादयः नपुंसकाः ।

४. नांतः नपुसकलिङ्गः वर्मन्-शब्दः ।

वर्म	वर्मणी	वर्माणि ।	प्र०।
वर्म	वर्मणी	वर्माणि ।	द्वि०।
वर्मणा	वर्मभ्यां	वर्मभिः ।	तृ०।
वर्मणे	वर्मभ्यां	वर्मभ्यः ।	च०।
वर्मणः	वर्मभ्यां	वर्मभ्यः ।	पं०।
वर्मणः	वर्मणोः	वर्मणां ।	ष०।
वर्मणि	वर्मणोः	वर्मसु ।	स०।
हे वर्मन्, वर्म	हे वर्मणी	हे वर्माणि ।	सम्बो०।

एवं ब्रह्मन्-शर्मन्-कर्मन् इत्यादयः नपुंसकाः ।

५. सांतः नपुसकलिंगः धनुस्—शब्दः ।

धनुः	धनुषी	धनूंषि ।	प्र०
धनुः	धनुषी	धनूंषि ।	द्वि०
धनुषा	धनुभ्यां	धनुर्भिः ।	तृ०
धनुषे	धनुभ्यां	धनुर्भ्यः ।	च०
धनुषः	धनुभ्यां	धनुर्भ्यः ।	पं०
धनुषः	धनुषोः	धनुषां ।	ष०
धनुषि	धनुषोः	धनुष्णु ।	स०
हे धनुः	हे धनुषी	हे धनूंषि ।	संबो०

एवं हविस्—अर्चिस्—आयुस् इत्यादयः नपुंसकाः ।

६. इकारांतः नपुसकलिंगः वारि—शब्दः ।

वारि	वारिणी	वारीणि ।	प्र०
वारि	वारिणी	वारीणि ।	द्वि०
वारिणा	वारिभ्यां	वारिभिः ।	तृ०
वारिणे	वारिभ्यां	वारिभ्यः ।	च०
वारिणः	वारिभ्यां	वारिभ्यः ।	पं०
वारिणः	वारिणोः	वारीणां ।	ष०
वारिणि	वारिणोः	वारिषु ।	स०
हे वारे, वरि	हे वारिणी	हे वारीणि ।	सम्बो०

एवं करांघ्रि—पादपाणि इत्यादयः इकारांताः नपुंसकलिंगाः ।

७. तकारांतः नपुंसकलिङ्गः जगत्-शब्दः ।

जगत्	जगती	जगन्ति ।	प्र०।
जगत्	जगती	जगन्ति ।	द्वि०।
जगता	जगद्भ्यां	जगद्भिः ।	तृ०।
जगते	जगद्भ्यां	जगद्भ्यः ।	च०।
जगतः	जगद्भ्यां	जगद्भ्यः ।	पं०।
जगतः	जगतोः	जगतां ।	ष०।
जगति	जगतोः	जगत्सु ।	स०।
हे जगत्	हे जगती	हे जगन्ति ।	सम्बो०।

एवं तुदत्-शासत्-जाग्रत् इत्यादयः नपुंसकाः ।

८. उकारांतः नपुंसकलिङ्गः मधु-शब्दः ।

मधु	मधुनी	मधूनि ।	प्र०।
मधु	मधुनी	मधूनि ।	द्वि०।
मधुना	मधुभ्यां	मधुभिः ।	तृ०।
मधुने	मधुभ्यां	मधुभ्यः ।	च०।
मधुनः	मधुभ्यां	मधुभ्यः ।	पं०।
मधुनः	मधुनोः	मधूनां ।	ष०।
मधुनि	मधुनोः	मधुषु ।	स०।
हे मधो, मधु	हे मधुनी	हे मधूनि ।	सम्बो०।

एवं वस्तु-जतु-अश्रु इत्यादयः उकारांता नपुंसकाः ।

९. नकारांतः नपुसकलिङ्गः नामन्-शब्दः ।

नाम	नामनी, नाम्नी	नामानि ।	प्र०।
नाम	नामनी, नाम्नी	नामानि ।	द्वि०।
नाम्ना	नामभ्यां	नामभिः ।	तृ०।
नाम्ने	नामभ्यां	नामभ्यः ।	च०।
नाम्नः	नामभ्यां	नामभ्यः ।	पं०।
नाम्नः	नाम्नोः	नाम्नां ।	ष०।
नाम्नि, नामनि	नाम्नोः	नामसु ।	स०।
हे नाम, नामन्	हे नामनी, नाम्नी	हे नामानि ।	सम्बो०।
एवं लोमन्-व्योमन्-प्रेमन् इत्यादयः ।			

१०. इन्नंतः नपुसकलिङ्गः मनोहारिन्-शब्दः ।

मनोहारि	मनोहारिणी	मनोहारीणि ।	प्र०।
मनोहारि	मनोहारिणी	मनोहारीणि ।	द्वि०।
मनोहारिणा	मनोहारिभ्यां	मनोहारिभिः ।	तृ०।
मनोहारिणे	मनोहारिभ्यां	मनोहारिभ्यः ।	च०।
मनोहारिणः	मनोहारिभ्यां	मनोहारिभ्यः ।	पं०।
मनोहारिणः	मनोहारिणोः	मनोहारिणां ।	ष०।
मनोहारिणि	मनोहारिणोः	मनोहारिषु ।	स०।
हे मनोहारिन् } हे मनोहारि	हे मनोहारिणी	हे मनोहारीणि ।	संबो०।

॥ * सर्वनामानि ॥

१. दकारान्तः पुँल्लिङ्गः तद्-शब्दः ।

सः	तौ	ते ।	प्र०।
तं	तौ	तान् ।	द्वि०।
तेन	ताभ्यां	तैः ।	तृ०।
तस्मै	ताभ्यां	तेभ्यः ।	च०।
तस्मात्	ताभ्यां	तेभ्यः ।	पं०।
तस्य	तयोः	तेषां ।	ष०।
तस्मिन्	तयोः	तेषु ।	स०।

२. दकारान्तः स्त्रीलिङ्गः तद्-शब्दः ।

सा	ते	ताः ।	प्र०।
तां	ते	ताः ।	द्वि०।
तया	ताभ्यां	ताभिः ।	तृ०।
तस्यै	ताभ्यां	ताभ्यः ।	च०।
तस्याः	ताभ्यां	ताभ्यः ।	पं०।
तस्याः	तयोः	तासां ।	ष०।
तस्यां	तयोः	तासु ।	स०।

* सर्वादीनि सर्वनामानि। सर्वनाम्नां प्रायेण संबोधनं नास्ति ।

३. दकारान्तः नपुसकलिङ्गः तद्-शब्दः ।

तत्	ते	तानि ।	प्र०।
तत्	ते	तानि ।	द्वि०।
तेन	ताभ्यां	तैः ।	तृ०।
तस्मै	ताभ्यां	तेभ्यः ।	च०।
तस्मात्	ताभ्यां	तेभ्यः ।	पं०।
तस्य	तयोः	तेषां ।	ष०।
तस्मिन्	तयोः	तेषु ।	स०।

४. दकारान्तः पुंलिङ्गः यद्-शब्दः ।

यः	यौ	ये ।	प्र०।
यं	यौ	यान् ।	द्वि०।
येन	याभ्यां	यैः ।	तृ०।
यस्मै	याभ्यां	येभ्यः ।	च०।
यस्मात्	याभ्यां	येभ्यः ।	पं०।
यस्य	ययोः	येषां ।	ष०।
यस्मिन्	ययोः	येषु ।	स०।

५. दकारान्तः स्त्रीलिङ्गः यद्-शब्दः ।

या	ये	याः ।	प्र०।
यां	ये	याः ।	द्वि०।
यया	याभ्यां	याभिः ।	तृ०।

यस्यै	याभ्यां	याभ्यः ।	च०।
यस्याः	याभ्यां	याभ्यः ।	पं०।
यस्याः	ययोः	यासां ।	ष०।
यस्यां	ययोः	यासु ।	स०।

६. दकारांतः नपुसकलिङ्गः यद्-शब्दः ।

यत्	ये	यानि ।	प्र०।
यत्	ये	यानि ।	द्वि०।
येन	याभ्यां	यैः ।	तृ०।
यस्मै	याभ्यां	येभ्यः ।	च०।
यस्मात्	याभ्यां	येभ्यः ।	पं०।
यस्य	ययोः	येषां ।	ष०।
यस्मिन्	ययोः	येषु ।	स०।

७. मकारांतः पुंलिङ्गः किम्-शब्दः ।

कः	कौ	के ।	प्र०।
कं	कौ	कान् ।	द्वि०।
केन	काभ्यां	कैः ।	तृ०।
कस्मै	काभ्यां	केभ्यः ।	च०।
कस्मात्	काभ्यां	केभ्यः ।	पं०।
कस्य	कयोः	केषां ।	ष०।
कस्मिन्	कयोः	केषु ।	स०।

८. मकारांतः स्त्रीलिंगः किम्-शब्दः ।

का	के	काः ।	प्र०।
कां	के	काः ।	द्वि०।
कया	काभ्यां	काभिः ।	तृ०।
कस्यै	काभ्यां	काभ्यः ।	च०।
कस्याः	काभ्यां	काभ्यः ।	पं०।
कस्याः	कयोः	कासां ।	ष०।
कस्यां	कयोः	कासु ।	स०।

९. मकारांतः नपुसकलिंगः किम्-शब्दः ।

किं	के	कानि ।	प्र०।
किं	के	कानि ।	द्वि०।
केन	काभ्यां	कैः ।	तृ०।
कस्मै	काभ्यां	केभ्यः ।	च०।
कस्मात्	काभ्यां	केभ्यः ।	पं०।
कस्य	कयोः	केषां ।	ष०।
कस्मिन्	कयोः	केषु ।	स०।

१०. त्रिषु लिंगेषु समः दकारांतः युष्मद्-शब्दः ।

त्वं	युवां	यूयं ।	प्र०।
त्वां, त्वा	युवां, वां	युष्मान्, वः ।	द्वि०।
त्वाया त्वया	युवाभ्यां	युष्माभिः ।	तृ०।
तुभ्यं, ते	युवाभ्यां, वां	युष्मभ्यं, वः ।	च०।
त्वत्	युवाभ्यां	युष्मत् ।	पं०।
तव, ते	युवयोः, वां	युष्माकं, वः ।	ष०।
त्वयि	युवयोः	युष्मासु ।	स०।

११. त्रिषु लिंगेषु समः दकारांतः अस्मद्-शब्दः ।

अहं	आवां	वयं ।	प्र०।
मां, मा	आवां, नौ	अस्मान्, नः ।	द्वि०।
मया	आवाभ्यां	अस्माभिः ।	तृ०।
मह्यं, मे	आवाभ्यां, नौ	अस्मभ्यं, नः ।	च०।
मत्	आवाभ्यां	अस्मत् ।	पं०।
मम, मे	आवयोः, नौ	अस्माकं, नः ।	ष०।
मयि	आवयोः	अस्मासु ।	स०।

१२. मकारांतः पुँलिंगः इदं-शब्दः ।

अयं	इमौ	इमे ।	प्र०।
इमं, एनं	इमौ, एनौ	इमान्, एनान् ।	द्वि०।
अनेन, एनेन	आभ्यां	एभिः ।	तृ०।

अस्मै	आभ्यां	एभ्यः ।	च० ।
अस्मात्	आभ्यां	एभ्यः ।	पं० ।
अस्य	अनयोः, एनयोः	एषां ।	ष० ।
अस्मिन्	अनयोः, एनयोः	एषु ।	स० ।

१३. मकारांतः स्त्रीलिंगः इदं—शब्दः ।

इयं	इमे	इमाः ।	प्र० ।
इमां, एनां	इमे, एने	इमाः, एनाः ।	द्वि० ।
अनया, एनया	आभ्यां	आभिः ।	तृ० ।
अस्यै	आभ्यां	आभ्यः ।	च० ।
अस्याः	आभ्यां	आभ्यः ।	पं० ।
अस्याः	अनयोः, एनयोः	आसां ।	ष० ।
अस्यां	अनयोः, एनयोः	आसु ।	स० ।

१४. मकारांतः नपुसकलिंगः इदं—शब्दः ।

इदं	इमे	इमानि ।	प्र० ।
इदं, एनत्	इमे, एने	इमानि, एनानि ।	द्वि० ।
अनेन, एनेन	आभ्यां	एभिः ।	तृ० ।
अस्मै	आभ्यां	एभ्यः ।	च० ।
अस्मात्	आभ्यां	एभ्यः ।	पं० ।
अस्य	अनयोः, एनयोः	एषां ।	ष० ।
अस्मिन्	अनयोः, एनयोः	एषु ।	स० ।

१५. दकारान्तः पुँल्लिङ्गः एतद्-शब्दः ।

एषः	एतौ	एते ।	प्र०।
एतं, एनं	एतौ, एनौ	एतान्, एनान् ।	द्वि०।
एतेन, एनेन	एताभ्यां	एतैः ।	तृ०।
एतस्मै	एताभ्यां	एतेभ्यः ।	च०।
एतस्मात्	एताभ्यां	एतेभ्यः ।	पं०।
एतस्य	एतयोः, एनयोः	एतेषां ।	ष०।
एतस्मिन्	एतयोः, एनयोः	एतेषु ।	स०।

१६. दकारान्तः स्त्रीलिङ्गः एतद्-शब्दः ।

एषा	एते	एताः ।	प्र०।
एतां, एनां	एते, एने	एताः, एनाः ।	द्वि०।
एतया, एनया	एताभ्यां	एताभिः ।	तृ०।
एतस्यै	एताभ्यां	एताभ्यः ।	च०।
एतस्याः	एताभ्यां	एताभ्यः ।	पं०।
एतस्याः	एतयोः, एनयोः	एतासां ।	ष०।
एतस्यां	एतयोः, एनयोः	एतासु ।	स०।

१७. दकारान्तः नपुंसकलिङ्गः एतद्-शब्दः

एतद्	एते	एतानि ।	प्र०।
एतत्, एनत्	एते, एने	एतानि, एनानि ।	द्वि०।
एतेन, एनेन	एताभ्यां	एतैः ।	तृ०।

एतस्मै	एताभ्यां	एतेभ्यः ।	च० ।
एतस्मात्	एताभ्यां	एतेभ्यः ।	पं० ।
एतस्य	एतयोः, एनयोः	एतेषां ।	ष० ।
एतस्मिन्	एतयोः, एनयोः	एतेषु ।	स० ।

१८. सकारांतः पुंलिङ्गः अदस्-शब्दः ।

असौ	अमू	अमी ।	प्र० ।
अमुं	अमू	अमून् ।	द्वि० ।
अमुना	अमूभ्यां	अमीभिः ।	तृ० ।
अमुष्मै	अमूभ्यां	अमीभ्यः ।	च० ।
अमुष्मात्	अमूभ्यां	अमीभ्यः ।	पं० ।
अमुष्य	अमुयोः	अमीषां ।	ष० ।
अमुष्मिन्	अमुयोः	अमीषु ।	स० ।

१९. सकारांतः स्त्रीलिङ्गः अदस्-शब्दः

असौ	अमू	अमूः ।	प्र० ।
अमुं	अमू	अमूः ।	द्वि० ।
अमुया	अमूभ्यां	अमूभिः ।	तृ० ।
अमुष्यै	अमूभ्यां	अमूभ्यः ।	च० ।
अमुष्याः	अमूभ्यां	अमूभ्यः ।	पं० ।
अमुष्याः	अमुयोः	अमूषां ।	ष० ।
अमुष्यां	अमुयोः	अमूषु ।	स० ।

२०. सकारांतः नपुसकलिङ्गः अदस्-शब्दः ।

अदः	अमू	अमूनि ।	प्र०।
अदः	अमू	अमूनि ।	द्वि०।
अमुना	अमूभ्यां	अमीभिः ।	तृ०।
अमुष्मै	अमूभ्यां	अमीभ्यः ।	च०।
अमुष्मात्	अमूभ्यां	अमीभ्यः ।	पं०।
अमुष्य	अमुयोः	अमीषां ।	ष०।
अमुष्मिन्	अमुयोः	अमीषु ।	स०।

एवं चतुर्षु श्लोकेषु पञ्चाशच्छब्दा जाताः ।

१. ऋकारांतः पुंलिङ्गः पितृ-शब्दः ।

पिता	पितरौ	पितरः ।	प्र०।
पितरं	पितरौ	पितृन् ।	द्वि०।
पित्रा	पितृभ्यां	पितृभिः ।	तृ०।
पित्रे	पितृभ्यां	पितृभ्यः ।	च०।
पितुः	पितृभ्यां	पितृभ्यः ।	पं०।
पितुः	पित्रोः	पितृणां ।	ष०।
पितरि	पित्रोः	पितृषु ।	स०।
हे पितः	हे पितरौ	हे पितरः ।	संबो०।

एवं भ्रातृ-जामातृ-देवृ-शंस्तृ-सव्येष्टृ-नृ इति षट् शब्दाः ।

नृ-शब्दस्य षष्ठी बहुवचने तु नृणां, नृणां इति रूपद्वयम्
शेषं पितृ शब्दवत् ज्ञेयम् ।

२. ऋकारांतः स्त्रीलिंगः मातृ-शब्दः ।

माता	मातरौ	मातरः ।	प्र० ।
मातरं	मातरौ	मातृः ।	द्वि० ।
मात्रा	मातृभ्यां	मातृभिः ।	तृ० ।
मात्रे	मातृभ्यां	मातृभ्यः ।	च० ।
मातुः	मातृभ्यां	मातृभ्यः ।	पं० ।
मातुः	मात्रोः	मातृणां ।	ष० ।
मातरि	मात्रोः	मातृषु ।	स० ।
हे मातः	हे मातरौ	हे मातरः ।	सं० ।

एवं यातृ-दुहितृ-ननांदृ-ननंदृ-इति चत्वारः शब्दाः ।

३. ऋकारांतः स्त्रीलिंगः स्वसृ-शब्दः ।

स्वसा	स्वसारौ	स्वसारः ।	प्र० ।
स्वसारं	स्वसारौ	स्वसृः ।	द्वि० ।
स्वम्रा	स्वसृभ्यां	स्वसृभिः ।	तृ० ।
स्वम्रे	स्वसृभ्यां	स्वसृभ्यः ।	च० ।
स्वसुः	स्वसृभ्यां	स्वसृभ्यः ।	पं० ।
स्वसुः	स्वम्रोः	स्वसृणां ।	ष० ।
स्वसरि	स्वम्रोः	स्वसृषु ।	स० ।
हे स्वसः	हे स्वसारौ	हे स्वसारः ।	सं० ।

४. ओकारांतः उभयलिंगः गो-शब्दः ।

गौः	गावौ	गावः ।	प्र०।
गां	गावौ	गाः ।	द्वि०।
गवा	गोभ्यां	गोभिः ।	तृ०।
गवे	गोभ्यां	गोभ्यः ।	च०।
गोः	गोभ्यां	गोभ्यः ।	पं०।
गोः	गवोः	गवां ।	ष०।
गवि	गवोः	गोषु ।	स०।
हे गौः	हे गावौ	हे गावः ।	सं०।

एवं ओकारांतः स्त्रीलिंगो द्यो-शब्दः ।

५. औकारांतः स्त्रीलिंगः नौ-शब्दः ।

नौः	नावौ	नावः ।	प्र०।
नावं	नावौ	नावः ।	द्वि०।
नावा	नौभ्यां	नौभिः ।	तृ०।
नावे	नौभ्यां	नौभ्यः ।	च०।
नावः	नौभ्यां	नौभ्यः ।	पं०।
नावः	नावोः	नावां ।	ष०।
नावि	नावोः	नौषु ।	स०।
हे नौः	हे नावौ	हे नावः ।	सं०।
एवं ग्लौः ।			

६. जकारांतः स्त्रीलिंगः स्रज्-शब्दः ।

स्रक्	स्रजौ	स्रजः ।	प्र० ।
स्रजं	स्रजौ	स्रजः ।	द्वि० ।
स्रजा	स्रग्भ्यां	स्रग्भिः ।	तृ० ।
स्रजे	स्रग्भ्यां	स्रग्भ्यः ।	च० ।
स्रजः	स्रग्भ्यां	स्रग्भ्यः ।	पं० ।
स्रजः	स्रजोः	स्रजां ।	ष० ।
स्रजि	स्रजोः	स्रक्षु ।	स० ।
हे स्रक्	हे स्रजौ	हे स्रजः ।	संबो० ।

एवं ऋत्विज्-सुयुज् इत्यादयः ।

७. ऊकारांतः स्त्रीलिंगः भू-शब्दः ।

भूः	भुवौ	भुवः ।	प्र० ।
भुवं	भुवौ	भुवः ।	द्वि० ।
भुवा	भूभ्यां	भूभिः ।	तृ० ।
भुवै, भुवे	भूभ्यां	भूभ्यः ।	च० ।
भुवाः, भुवः	भूभ्यां	भूभ्यः ।	पं० ।
भुवाः, भुवः	भुवोः	भूनां, भुवां ।	ष० ।
भुवां, भुवि	भुवोः	भूषु ।	स० ।
हे भूः	हे भुवौ	हे भुवः ।	सम्बो० ।

एवं सू-जू-भू-सुभू इत्यादय ऊकारांताः स्त्रीलिङ्गाः ।

८. नांतः पुँल्लिङ्गः राजन्-शब्दः ।

राजा	राजानौ	राजानः ।	प्र०।
राजानं	राजानौ	राज्ञः ।	द्वि०।
राज्ञा	राजभ्यां	राजभिः ।	तृ०।
राज्ञे	राजभ्यां	राजभ्यः ।	च०।
राज्ञः	राजभ्यां	राजभ्यः ।	पं०।
राज्ञः	राज्ञोः	राज्ञां ।	ष०।
राज्ञि, राजनि	राज्ञोः	राजसु ।	स०।
हे राजन्	हे राजानौ	हे राजानः ।	सं०।
एवं महिमन्-गरिमन्-सुनामन् इत्यादयः ।			

९. इकारांतः पुँल्लिङ्गः पति-शब्दः ।

पतिः	पती	पतयः ।	प्र०।
पतिम्	पती	पतीन् ।	द्वि०।
पत्या	पतिभ्यां	पतिभिः ।	तृ०।
पत्ये	पतिभ्यां	पतिभ्यः ।	च०।
पत्युः	पतिभ्यां	पतिभ्यः ।	पं०।
पत्युः	पत्योः	पतीनां ।	ष०।
पत्यौ	पत्योः	पतिषु ।	स०।
हे पते	हे पती	हे पतयः ।	सं०।

१०. इकारान्तः पुँल्लिङ्गः सखि-शब्दः ।

सखा	सखायौ	सखायः ।	प्र०।
सखायं	सखायौ	सखीन् ।	द्वि०।
सख्या	सखिभ्यां	सखिभिः ।	तृ०।
सख्ये	सखिभ्यां	सखिभ्यः ।	च०।
सख्युः	सखिभ्यां	सखिभ्यः ।	प०।
सख्युः	सख्योः	सखीनां ।	ष०।
सख्यौ	सख्योः	सखिषु ।	स०।
हे सखे	हे सखायौ	हे सखायः ।	सं०।

११. आकारान्तः पुँल्लिङ्गः हाहा-शब्दः ।

हाहाः	हाहौ	हाहाः ।	प्र०।
हाहां	हाहौ	हाहान् ।	द्वि०।
हाहा	हाहाभ्यां	हाहाभिः ।	तृ०।
हाहै	हाहाभ्यां	हाहाभ्यः ।	च०।
हाहाः	हाहाभ्यां	हाहाभ्यः ।	प०।
हाहाः	हाहौः	हाहां ।	ष०।
हाहे	हाहौः	हाहासु ।	स०।
हे हाहाः	हे हाहौ	हे हाहाः ।	सं०।

१२. आकारांतः उभयलिंगः गोपा-शब्दः । (धात्वन्तः)

गोपाः	गोपौ	गोपाः ।	प्र०।
गोपां	गोपौ	गोपः ।	द्वि०।
गोपा	गोपाभ्यां	गोपाभिः ।	तृ०।
गोपे	गोपाभ्यां	गोपाभ्यः ।	च०।
गोपः	गोपाभ्यां	गोपाभ्यः ।	पं०।
गोपः	गोपोः	गोपां ।	ष०।
गोपि	गोपोः	गोपासु ।	स०।
हे गोपाः	हे गोपौ	हे गोपाः ।	संबो०।

एवं विश्वपा-सोमपा-शंखध्मा इत्यादयः ।

१३. ईप्रत्ययांतः पुँल्लिङ्गः पपी-शब्दः ।

पपीः	पप्यौ	पप्यः ।	प्र०।
पपीम्	पप्यौ	पपीन् ।	द्वि०।
पप्या	पपीभ्यां	पपीभिः ।	तृ०।
पप्ये	पपीभ्यां	पपीभ्यः ।	च०।
पप्यः	पपीभ्यां	पपीभ्यः ।	पं०।
पप्यः	पप्योः	पप्यां ।	ष०।
पपी	पप्योः	पपीषु ।	स०।
हे पपीः	हे पप्यौ	हे पप्यः ।	संबो०।

एवं ययी-वातप्रमी इत्यादयः ।

१४. ऊकारांतः पुँल्लिंगः ह्रह्र-शब्दः ।

ह्रह्रः	ह्रह्रौ	ह्रह्रः ।	प्र० ।
ह्रह्रं	ह्रह्रौ	ह्रह्रन् ।	द्वि० ।
ह्रह्र्वा	ह्रह्रभ्यां	ह्रह्रभिः ।	तृ० ।
ह्रह्र्वे	ह्रह्रभ्यां	ह्रह्रभ्यः ।	च० ।
ह्रह्रवः	ह्रह्रभ्यां	ह्रह्रभ्यः ।	पं० ।
ह्रह्रवः	ह्रह्रवोः	ह्रह्र्वां ।	ष० ।
ह्रह्र्वि	ह्रह्रवोः	ह्रह्रषु ।	स० ।
हे ह्रह्रः	हे ह्रह्रौ	हे ह्रह्रः ।	सं० ।

एवं दृन्धू-नृत् इत्यादयः ।

१५. ऊकारांतः स्त्रीलिंगः चमू-शब्दः ।

चमूः	चम्वौ	चम्वः ।	प्र० ।
चमूं	चम्वौ	चमूः ।	द्वि० ।
चम्व्वा	चमूभ्यां	चमूभिः ।	तृ० ।
चम्व्वै	चमूभ्यां	चमूभ्यः ।	च० ।
चम्व्वाः	चमूभ्यां	चमूभ्यः ।	पं० ।
चम्व्वाः	चम्वोः	चमूनां ।	ष० ।
चम्व्वां	चम्वोः	चमूषु ।	स० ।
हे चमु	हे चम्वौ	हे चम्वः ।	सं० ।

एवं वधू-श्वश्रू-कर्कधू इत्यादयः ऊकारांताः स्त्रीलिङ्गाः ।

१६. ईकारान्तः स्त्रीलिंगः स्त्री-शब्दः ।

स्त्री	स्त्रियौ	स्त्रियः ।	प्र०।
स्त्रियं, स्त्रीम्	स्त्रियौ	स्त्रियः, स्त्रीः ।	द्वि०।
स्त्रिया	स्त्रीभ्यां	स्त्रीभिः ।	तृ०।
स्त्रियै	स्त्रीभ्यां	स्त्रीभ्यः ।	च०।
स्त्रियाः	स्त्रीभ्यां	स्त्रीभ्यः ।	पं०।
स्त्रियाः	स्त्रियोः	स्त्रीणां ।	ष०।
स्त्रियां	स्त्रियोः	स्त्रीषु ।	स०।
हे स्त्रि	हे स्त्रियौ	हे स्त्रियः ।	संबो०।

१७. त्रिषु लिंगेषु समः कति-शब्दो नित्यं बहुवचनांतः ।

कति ।	प्र०।
कति ।	द्वि०।
कतिभिः ।	तृ०।
कतिभ्यः ।	च०।
कतिभ्यः ।	पं०।
कतीनां ।	ष०।
कतिषु ।	स०।
हे कति ।	संबो०।

१८. शकारांतः स्त्रीलिंगः दिश्-शब्दः ।

दिक्	दिशौ	दिशः ।	प्र०।
दिशं	दिशौ	दिशः ।	द्वि०।
दिशा	दिग्भ्यां	दिग्भिः ।	तृ०।
दिशे	दिग्भ्यां	दिग्भ्यः ।	च०।
दिशः	दिग्भ्यां	दिग्भ्यः ।	पं०।
दिशः	दिशोः	दिशां ।	ष०।
दिशि	दिशोः	दिक्षु ।	स०।
हे दिक्	हे दिशौ	हे दिशः ।	संबो०।

एवं दृश्-घृतस्पृश्-तादृश् इत्यादयः ।

१९. ईकारांतः पुल्लिंगः प्रधी-शब्दः (धात्वंतः) ।

प्रधीः	प्रध्यौ	प्रध्यः ।	प्र०।
प्रध्यं	प्रध्यौ	प्रध्यः ।	द्वि०।
प्रध्या	प्रधीभ्यां	प्रधीभिः ।	तृ०।
प्रध्ये	प्रधीभ्यां	प्रधीभ्यः ।	च०।
प्रध्यः	प्रधीभ्यां	प्रधीभ्यः ।	पं०।
प्रध्यः	प्रध्योः	प्रध्यां ।	ष०।
प्रध्मि	प्रध्योः	प्रधीषु ।	स०।
हे प्रधीः	हे प्रध्यौ	हे प्रध्यः ।	संबो०।

एवं वेवी-जलपी-ग्रामणी-सेनानी इत्यादयः ।

ग्रामणी सेनान्योः सप्तम्येकवचनं तु ग्रामण्यां, सेनान्यां इति षष्ठी बहुवचनवद्भवति ।

२०. ऊकारांतः पुँल्लिंगः सुलू-शब्दः (धात्वन्तः) ।

सुलूः	सुल्वौ	सुल्वः ।	प्र०।
सुल्वं	सुल्वौ	सुल्वः ।	द्वि०।
सुल्व्वा	सुलूभ्यां	सुलूभिः ।	तृ०।
सुल्वे	सुलूभ्यां	सुलूभ्यः ।	च०।
सुल्वः	सुलूभ्यां	सुलूभ्यः ।	पं०।
सुल्वः	सुल्वोः	सुल्व्वां ।	ष०।
सुल्वि	सुल्वोः	सुलूषु ।	स०।
हे सुलूः	हे सुल्वौ	हे सुल्वः ।	संबो०।

एवं खलपू-दृन्भू-करभू-कारभू इत्यादयः ।

२१. ईकारांतः स्त्रीलिंगः यवक्री-शब्दः ।

यवक्रीशब्दस्य प्रधीवद्रूपाणि । तथापि तत्र

यवक्रीः	यवक्रियौ	यवक्रियः ।	प्र०।
यवक्रियं	यवक्रियौ	यवक्रियः ।	द्वि०।
यवक्रिया	यवक्रीभ्यां	यवक्रीभिः ।	तृ०।
यवक्रिये	यवक्रीभ्यां	यवक्रीभ्यः ।	च०।
यवक्रियः	यवक्रीभ्यां	यवक्रीभ्यः ।	पं०।
यवक्रियः	यवक्रियोः	यवक्रियां ।	ष०।
यवक्रियि	यवक्रियोः	यवक्रीषु ।	स०।
हे यवक्रीः	हे यवक्रियौ	हे यवक्रियः ।	संबो०।

इति य-स्थाने इय् भवति इति विशेषः ।

एवं सुश्री-परमधी-सुधी इत्यादयः ।

२२. हकारांतः पुँलिंगः अनडुह-शब्दः (धात्वन्तः) ।

अनड्वान्	अनड्वाहौ	अनड्वाहः ।	प्र०।
अनड्वाहं	अनड्वाहौ	अनडुहः ।	द्वि०।
अनडुहा	अनडुद्भ्यां	अनडुद्भिः ।	तृ०।
अनडुहे	अनडुद्भ्यां	अनडुद्भ्यः ।	च०।
अनडुहः	अनडुद्भ्यां	अनडुद्भ्यः ।	पं०।
अनडुहः	अनडुहोः	अनडुहां ।	ष०।
अनडुहि	अनडुहोः	अनडुत्सु ।	स०।
हे अनड्वन्	हे अनड्वाहौ	हे अनड्वाहः ।	सं०।

२३. इन्नन्तः पुँलिंगः पथिन्-शब्दः ।

पंथाः	पंथानौ	पंथानः ।	प्र०।
पंथानं	पंथानौ	पथः ।	द्वि०।
पथा	पथिभ्यां	पथिभिः ।	तृ०।
पथे	पथिभ्यां	पथिभ्यः ।	च०।
पथः	पथिभ्यां	पथिभ्यः ।	पं०।
पथः	पथोः	पथां ।	ष०।
पथि	पथोः	पथिषु ।	स०।
हे पंथाः	हे पंथानौ	हे पंथानः ।	सं०।

२४. सांतः पुँल्लिङ्गः ज्यायस्-शब्दः ।

ज्यायान्	ज्यायांसौ	ज्यायांसः ।	प्र०।
ज्यायांसं	ज्यायांसौ	ज्यायसः ।	द्वि०।
ज्यायसा	ज्यायोभ्यां	ज्यायोभिः ।	तृ०।
ज्यायसे	ज्यायोभ्यां	ज्यायोभ्यः ।	च०।
ज्यायसः	ज्यायोभ्यां	ज्यायोभ्यः ।	पं०।
ज्यायसः	ज्यायसोः	ज्यायसां ।	ष०।
ज्यायसि	ज्यायसोः	ज्यायस्सु ।	स०।
हे ज्यायन्	हे ज्यायांसौ	हे ज्यायांसः ।	संबो०।

एवं श्रेयस्-प्रेयस्-कनीयस्-इत्यादयः ।

२५. तकारांतः पुँल्लिङ्गः महत्-शब्दः ।

महान्	महान्तौ	महान्तः ।	प्र०।
महान्तं	महान्तौ	महतः ।	द्वि०।
महता	महद्भ्यां	महद्भिः ।	तृ०।
महते	महद्भ्यां	महद्भ्यः ।	च०।
महतः	महद्भ्यां	महद्भ्यः ।	पं०।
महतः	महतोः	महतां ।	ष०।
महति	महतोः	महत्सु ।	स०।
हे महन्	हे महान्तौ	हे महान्तः ।	संबो०।

२६. ऊकारांतः पुँल्लिंगः स्वभू-शब्दः ।

स्वभू-शब्दस्य प्रायेण सुलूवद्वूपाणि तथापि तत्र-

स्वभूः	स्वभुवौ	स्वभुवः ।	प्र०।
स्वभुवं	स्वभुवौ	स्वभुवः ।	द्वि०।
स्वभुवा	स्वभूभ्यां	स्वभूभिः ।	तृ०।
स्वभुवे	स्वभूभ्यां	स्वभूभ्यः ।	च०।
स्वभुवः	स्वभूभ्यां	स्वभूभ्यः ।	पं०।
स्वभुवः	स्वभुवोः	स्वभुवां ।	ष०।
स्वभुवि	स्वभुवोः	स्वभूषु ।	स०।
हे स्वभूः	हे स्वभुवौ	हे स्वभुवः ।	सं०।

इति वस्थाने उव् भवति इति विशेषः।

एवं स्वयंभू-परमलू इत्यादि।

॥ सर्वनामानि ॥

२७. अकारांतः पुँल्लिंगः सर्व-शब्दः ।

सर्वः	सर्वौ	सर्वे ।	प्र०।
सर्वम्	सर्वौ	सर्वान् ।	द्वि०।
सर्वेण	सर्वाभ्यां	सर्वैः ।	तृ०।
सर्वस्मै	सर्वाभ्यां	सर्वेभ्यः ।	च०।
सर्वस्मात्	सर्वाभ्यां	सर्वेभ्यः ।	पं०।
सर्वस्य	सर्वयोः	सर्वेषां ।	ष०।
सर्वस्मिन्	सर्वयोः	सर्वेषु ।	स०।

२८. आकारांतः स्त्रीलिंगः सर्व-शब्दः ।

सर्वा	सर्वे	सर्वाः ।	प्र०।
सर्वाम्	सर्वे	सर्वाः ।	द्वि०।
सर्वया	सर्वाभ्यां	सर्वाभिः ।	तृ०।
सर्वस्यै	सर्वाभ्यां	सर्वाभ्यः ।	च०।
सर्वस्याः	सर्वाभ्यां	सर्वाभ्यः ।	पं०।
सर्वस्याः	सर्वयोः	सर्वासां ।	ष०।
सर्वस्यां	सर्वयोः	सर्वासु ।	स०।

२९. अकारांतः नपुसकलिंगः सर्व-शब्दः ।

सर्वम्	सर्वे	सर्वाणि ।	प्र०।
सर्वम्	सर्वे	सर्वाणि ।	द्वि०।
सर्वेण	सर्वाभ्यां	सर्वैः ।	तृ०।
सर्वस्मै	सर्वाभ्यां	सर्वेभ्यः ।	च०।
सर्वस्मात्	सर्वाभ्यां	सर्वेभ्यः ।	पं०।
सर्वस्य	सर्वयोः	सर्वेषां ।	ष०।
सर्वस्मिन्	सर्वयोः	सर्वेषु ।	स०।
एवं विश्व-एक इत्यादयः ।			

३०. इकारांतः द्वि-शब्दः (द्विवचने एव) ।

पुंसि	स्त्रियां	नपुंसके	
द्वौ	द्वे	द्वे ।	प्र०।
द्वौ	द्वे	द्वे ।	द्वि०।
द्वाभ्यां	द्वाभ्यां	द्वाभ्यां ।	तृ०।
द्वाभ्यां	द्वाभ्यां	द्वाभ्यां ।	च०।
द्वाभ्यां	द्वाभ्यां	द्वाभ्यां ।	पं०।
द्वयोः	द्वयोः	द्वयोः ।	ष०।
द्वयोः	द्वयोः	द्वयोः ।	स०।

३१. इकारांतः त्रि-शब्दः (बहुवचने एव) —।

पुंसि	नपुंसके	स्त्रियाम् ।	
त्रयः	त्रीणि	तिस्रः ।	प्र०।
त्रीन्	त्रीणि	तिस्रः ।	द्वि०।
त्रिभिः	त्रिभिः	तिसृभिः ।	तृ०।
त्रिभ्यः	त्रिभ्यः	तिसृभ्यः ।	च०।
त्रिभ्यः	त्रिभ्यः	तिसृभ्यः ।	पं०।
त्रयाणां	त्रयाणां	तिसृणां ।	ष०।
त्रिषु	त्रिषु	तिसृषु ।	स०।

३२. चतुर-शब्दः ।

पुंसि	नपुंसके	स्त्रियाम् ।	
चत्वारः	चत्वारि	चतस्रः ।	प्र०।
चतुरः	चत्वारि	चतस्रः ।	द्वि०।
चतुर्भिः	चतुर्भिः	चतसृभिः ।	तृ०।
चतुर्भ्यः	चतुर्भ्यः	चतसृभ्यः ।	च०।
चतुर्भ्यः	चतुर्भ्यः	चतसृभ्यः ।	पं०।
चतुर्णाम्	चतुर्णाम्	चतसृणां ।	ष०।
चतुर्षु	चतुर्षु	चतसृषु ।	स०।

३३. पंचन्-षट्-अष्टन् त्रिषु लिंगेषु समाः ।

पंच	षट्	अष्टौ, अष्ट ।	प्र०।
पंच	षट्	अष्टौ, अष्ट ।	द्वि०।
पंचभिः	षड्भिः	अष्टाभिः, अष्टभिः ।	तृ०।
पंचभ्यः	षड्भ्यः	अष्टाभ्यः, अष्टभ्यः ।	च०।
पंचभ्यः	षड्भ्यः	अष्टाभ्यः, अष्टभ्यः ।	पं०।
पंचानां	षण्णां	अष्टानां ।	ष०।
पंचसु	षट्सु	अष्टासु, अष्टसु ।	स०।

सप्तन्-नवन्-दशन् इत्यादयः पंचन् शब्दवत् ज्ञेयम् ।

— अत्र संग्राह्य पुस्तकानि —

ऋग्वेदीय वैष्णवान्हिक पद्धतिः

ऋग्वेदीय त्रिकाल संध्यावन्दनम्

ऋग्वेदीय पंचामृताद्यभिषेकसूक्तानि

ऋग्वेदीय पुण्याहवाचनप्रयोगः

ऋग्वेदीय समावर्तनम्

ऋग्वेदीय उपनयनम्

पंचोपनिषत्

श्रीराघवेन्द्रस्तोत्रम्

सुमध्वविजयः (मूलम्)

मणिमंजरी

धातुरूपावलिः

समासचक्रम्